

Postawy wobec Holokaustu w różnych krajach Europy

Maria Polak

Wstęp

Dzięki zajęciom przeprowadzonym z tym materiałem uczniowie i uczennice:

- pogłębią umiejętność pracy ze źródłami – tekstami i zdjęciami,
- dowiedzą się, jak rozpoznawać i nazywać motywy, którymi mogli kierować się ludzie w czasie Holokaustu,
- poznają postawy i zachowania nie-Żydów wobec losu ludności żydowskiej podczas Holokaustu,
- poznają losy świadków Zagłady.

Materiał, który Ci proponujemy, jest odpowiedni dla uczniów i uczennic szkół ponadpodstawowych. Składa się on z kart pracy oraz zadań wprowadzających do zajęć i podsumowujących je. Nie jest klasycznym scenariuszem lekcji.

Karty pracy opierają się przede wszystkim na wystawie „Byli sąsiadami. Ludzkie postawy i zachowania w obliczu Zagłady”. Zawierają przykłady postaw obywateli krajów europejskich wobec Zagłady i doskonale uzupełniają zajęcia poświęcone postawom Polaków w okresie II wojny światowej.

Karty mogą towarzyszyć treściom z podręcznika i mapie z załącznika nr 1. Jeśli uznasz, że uczniowie potrzebują poznać szerszy kontekst sytuacji w danym kraju, prześlij im linki lub wydruki odpowiednich artykułów z internetowej „Encyklopedii Holokaustu”. Linki znajdziesz w załączniku nr 2.

W niniejszym materiale znajdziesz także zadania, które pomogą Ci rozpocząć oraz podsumować zajęcia o postawach wobec Zagłady. Ćwiczenia te są elastyczne i obejmują różne formy działania: indywidualne, w parach oraz w grupach.

Aby dowiedzieć się więcej o pracy z materiałami, zapoznaj się z **„Wprowadzeniem do pracy z wystawą «Byli sąsiadami. Ludzkie wybory i zachowania w obliczu Zagłady»”.**

Aby wprowadzić temat postaw wobec Holokaustu, przeprowadź lekcję według scenariusza **„Postawy wobec antysemityzmu i Holokaustu”.**

Zadania wprowadzające

Proponujemy dwa zadania, które mogą posłużyć jako wprowadzenie do zajęć. Pierwsze zadanie jest przeznaczone do dziesięciominutowej pracy indywidualnej, drugie – do piętnastominutowej pracy w parach. Oba zadania są przygotowane do druku. Przed przystąpieniem do pracy rozdaj uczniom i uczennicom wydrukowane zadania.

Zadanie 2

materiał
do druku

praca w parach

15 min

Temat: Motywacje postaw nie-Żydów wobec Holokaustu.

Zapoznajcie się z planszami nr 9, 14, 16 i 19 z wystawy „Byli sąsiadami”. Dotyczą one postaw, motywacji i wyborów dokonywanych podczas wojny. Zastanówcie się w parach, jakie motywy mogły kierować ludźmi w czasie Holokaustu. Dlaczego jedni pomagali Żydom, inni milczeli, a jeszcze inni brali udział w prześladowaniach?

Następnie wpiszcie do tabeli podane niżej przykłady motywacji. Dopiszcie także inne motywacje, które przychodzą wam do głowy.

patriotyzm, chęć pomocy potrzebującym, solidarność, osobowość i charakter, strach przed represjami, oportunizm, chęć utrzymania status quo, ideologiczne przekonania, brak empatii, chęć zysku materialnego, antysemityzm, obojętność, empatia i współczucie, presja społeczna, przekonania moralne

Motywacje pomocy	Motywacje bierności	Motywacje współudziału w prześladowaniach

Karty pracy odnoszą się do wystawy „Byli sąsiadami”. Każda z nich dotyczy innego kraju. Wybierz te karty, do których chcesz odnieść się na zajęciach. Materiał ten poszerzy wiedzę twoich uczniów i uczennic o okresie II wojny światowej.

Możesz wykorzystać karty do pracy indywidualnej i grupowej. Gdy uczniowie odpowiedzą na pytania z kart, przeprowadź dyskusję. Na pracę z każdą z kart przeznacz około 15 minut. W odpowiedzi na niektóre pytania z kart może pomóc mapa z załącznika nr 2.

Zapoznaj się z planszami nr 4 i 5 z wystawy „Byli sąsiadami”.
Odpowiedz na pytania.

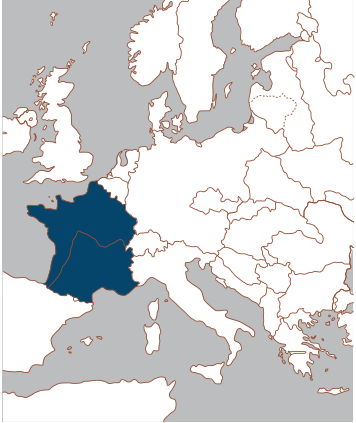
- W jaki sposób zachowują się uczniowie widoczni na fotografii z planszy nr 4? Z czego może wynikać ich zachowanie?
- Jakie motywy Twoim zdaniem kierowały ludźmi uczestniczącymi w aukcji mienia skonfiskowanego Żydom, przedstawionej na planszy nr 5?
- Jak możesz nazwać postawę policjanta Ericha Trocha i burmistrza Fischacha (plansza nr 4)? Jakie zachowania wskazują na tę postawę? Dlaczego w twojej ocenie ich postępowanie należało do rzadkości?
- Jak możesz nazwać postawę Heinricha Heisinga w czasie wojny i po niej (plansza nr 5)?
- Opisz swoimi słowami stosunek przeważającej większości społeczeństwa niemieckiego do ludności żydowskiej tuż przed wybuchem II wojny światowej.

A map of Europe with country borders outlined in thin black lines. Sweden is highlighted in a solid dark blue color, while all other landmasses are light gray and bodies of water are white.

- W jakich relacjach z Niemcami znajdowała się Dania w czasie II wojny światowej? Jak mogło to wpłynąć na postępowanie Duńczyków wobec ludności żydowskiej?
- Co mogło motywować część Duńczyków do ratowania Żydów przed deportacjami?
- Do którego państwa europejskiego Duńczycy potajemnie przewieźli Żydów w celu ich ratowania? Dlaczego wybrali właśnie ten kierunek?

A map of Europe with France highlighted in dark blue. The rest of the landmasses are in light gray, and the surrounding water bodies are in a darker gray. The map shows the outline of France, including its overseas territories.

- Jak wyglądała sytuacja polityczna Francji podczas II wojny światowej? Jak mogło to wpłynąć na zachowania Francuzów wobec ludności żydowskiej na różnych terenach?
 - Jaki stosunek większości Francuzów i władz do ludności żydowskiej wyłania się z informacji zamieszczonej w lewym dolnym rogu planszy? Uzasadnij.
 - W jaki sposób możesz określić postawę Théophile'a Larue? Jakie motywy mogły skłonić go do ocalenia rodziny Lichtensztajnow?
 - Co symbolizowała papierowa gwiazda Dawida, którą paryscy studenci przypinali sobie do ubrań? Do jakich idei się odnosiła?
 - Co mogło motywować studentów do przypinania sobie papierowej gwiazdy i udziału w protestach? Jak nazwiesz ich postawę?
-
- A map of Europe with France highlighted in dark blue. The rest of the landmasses are light gray, and the surrounding water bodies are white. The map shows the outline of Europe, including the British Isles, Scandinavia, and the Mediterranean region.

Zapoznaj się z planszami nr 16 i 17 z wystawy „Byli sąsiadami”.
Odpowiedz na pytania.

- Jakie były relacje Holandii i Niemiec podczas II wojny światowej? Jak mogły one wpłynąć na zachowania Holendrów wobec ludności żydowskiej?
- Jak zachowują się holenderscy policjanci na zdjęciu znajdującym się na planszy nr 16? Z czego może to wynikać?
- Jaka mogła być motywacja obywateli Holandii, którzy posłusznie realizowali politykę Niemiec wobec Żydów?

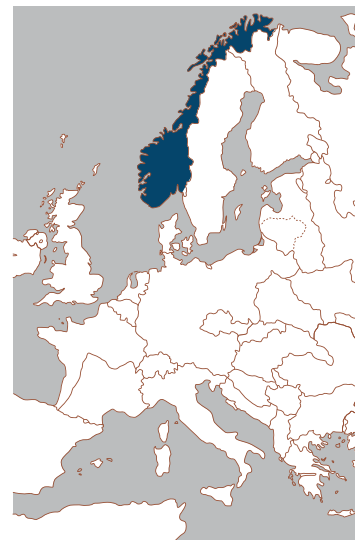
Zapoznaj się z planszą nr 11 z wystawy „Byli sąsiadami”.
Odpowiedz na pytania.

- Jakie były relacje Litwy z Niemcami podczas II wojny światowej? Jak mogły one wpłynąć na zachowania Litwinów wobec ludności żydowskiej?
- Jakie były motywacje części Litwinów do aktywnego wsparcia niemieckiej polityki eksterminacji Żydów?
- Jaką postawę reprezentują osoby widoczne na zdjęciach z Litwy? Co na to wskazuje?

Zapoznaj się z planszą nr 17 z wystawy „Byli sąsiadami”.
Odpowiedz na pytania.

- Jakie były relacje Norwegii z Niemcami podczas II wojny światowej? Jak mogły one wpłynąć na zachowania Norwegów wobec ludności żydowskiej?
- Jaką politykę w stosunku do Żydów prowadziły norweskie władze?
- Co mogło motywować norweskie władze do przyjęcia takiej polityki?

Zapoznaj się z planszami nr 18 i 19 z wystawy „Byli sąsiadami”.
Odpowiedz na pytania.

- Jak zmieniły się relacje Węgier z Niemcami w czasie II wojny światowej? Jak te zmiany mogły wpłynąć na zachowania Węgrów wobec ludności żydowskiej w różnych okresach wojny?
- Na zdjęciu znajdującym się na planszy nr 18 widać mężczyznę jadącego rowerem. Tuż za jego plecami trwa deportacja Żydów. Jak nazwiesz jego postawę? Czym mogła być motywowana?
- Jakie mogły być motywacje części Węgrów, którzy wydawali Żydów, mimo że wiedzieli, że zostaną oni deportowani?
- Z czego mogło wynikać zachowanie Węgrów, którego doświadczył Steven Fennesz (plansza nr 18)?
- Jaką postawę prezentowała niania Frantiska Prva (plansza nr 19)? Czym mogła być motywowana?

Zadania podsumowujące

Na zakończenie zajęć proponujemy dwa zadania podsumowujące. Pierwsze jest przeznaczone do dziesięciominutowej pracy w parach lub grupach, drugie – do dziesięciominutowej pracy indywidualnej. Oba zadania są przygotowane do druku.

Zadanie 3

materiał
do druku

praca w parach lub grupach

10 min

Temat: Motywacje zachowań wobec Holokaustu w różnych krajach.

Podsumuj w tabeli informacje z plansz wystawy „Byli sąsiadami” według wzoru z drugiego wiersza.

Kraj	Zachowanie	Motywacja	Postawa
Węgry	Opieka niani nad Żydówkami z fałszywymi papierami	Przywiązanie do dziewczynek, poczucie odpowiedzialności za ich los	Odwaga, ofiarność

praca indywidualna

10 min

Temat: Dokonywanie wyboru.

Zastanów się nad poniższym stwierdzeniem. Może być ono przesłaniem wystawy „Byli sąsiadami”.

„Nie wszyscy byli bohaterami, ale każdy dokonywał wyboru”.

- Jak rozumiesz to stwierdzenie?
- Jakie masz z nim skojarzenia?
- Czy jest jakaś konkretna sytuacja z wystawy, która twoim zdaniem najlepiej odzwierciedla to zdanie?

Zapisz swoje przemyślenia. Możesz posłużyć się pełnymi zdaniami, pojedynczymi słowami i hasłami. Tak jak czujesz. Jeżeli chcesz, podziel się swoimi refleksjami z osobą z ławki lub z całą klasą.

Europa w listopadzie 1942 roku

- państwa sojusznicze i satelickie III Rzeszy
- państwa okupowane

Przydatne treści z internetowej „Encyklopedii Holokaustu” oraz cyfrowej wersji wystawy „Byli sąsiadami”. Większość materiałów dostępna w języku angielskim. Przetłumaczone materiały zostały oznaczone PL.

Niemcy (III Rzesza):

- 🔗 „Policja. «Idź z duchem czasu!»”

Francja:

- 🔗 „Francja” PL
- 🔗 „Oszukiwanie ofiar”
- 🔗 „Nastolatkwie. Solidarny opór”

Dania:

- 🔗 „Dania” PL

Holandia:

- 🔗 „Westerbork” PL
- 🔗 „Obserwując sąsiadów”
- 🔗 „Wyróżnić się w miejscu pracy”
- 🔗 „Talizman ocalałych”

Litwa:

- 🔗 „Litwa” PL
- 🔗 „Historia mówiona: Regina Prudnikova”
- 🔗 „Sąsiedzi. Korzyści z rozlewu krwi”
- 🔗 „Segregowanie zrabowanych dóbr”

Norwegia:

- 🔗 „Norwegia” PL

Węgry:

- 🔗 „Holokaust na Węgrzech”
- 🔗 „Historia mówiona: Steven Fennesz”